

LA TEATRUL NAȚIUNILOR...

Desigur că nu o simplă coincidență a făcut ca noul conducător al Teatrului Națiunilor, Jean-Louis Barrault, să-i găsească de anul acesta și un nou sediu, la Théâtre de France-Odéon. Fiindcă, în urmă cu patru decenii — în iunie 1927 —, cel care a lucrat cu multă dăruire și și-a desăvârșit activitatea la Odéon, Firmin Gémier, iniția, prefigurând Teatrul Națiunilor de azi, un Festival internațional la Paris, adunînd în competiție artistică formații daneze, engleze, olandeze, franceze ș.a. Au urmat pînă la război alte confruntări internaționale de prestigiu în festivalurile de la Barcelona, Roma, Zürich, Moscova, Viena, Londra.

Iar astăzi, la a douăsprezecea stagiune, așa cum a fost gîndit și configurat în perioada postbelică, Teatrul Națiunilor este un organism constituit, menit să înlesnească cunoașterea, înnoirea, perfecționarea unei arte străvechi.

În mai și iunie s-au întîlnit anul acesta la Paris ansambluri teatrale din R. F. a Germaniei și Anglia, din Belgia și India, din S.U.A. și Cehoslovacia, din Italia și Cuba.

Urmărind o idee programatică a Teatrului Națiunilor, de favorizare a întîlnirii cu fenomene mai puțin cunoscute de pe tărîmul artei scenice, aș vrea să mă opresc la trei spectacole din India și S.U.A., care m-au interesat în mod deosebit, fiind susceptibile, cred, să solicite și curiozitatea intelectuală, artistică a oamenilor de teatru de la noi.

Din India îndepărtată, trupa Kerala Kalamandalam a venit să prezinte la Paris spectacole de *Kathakali*. Kathakali (Katha = dans, Kali = joc) este o formă de reprezentare teatrală care s-a constituit în jurul secolului al XVII-lea, ca rezultat al unei dezvoltări destul de com-

plicate, începute cam odată cu era noastră. Dacă pînă nu de mult aceste reprezentări erau legate mai ales de sărbătorile religioase, desfășurîndu-se de preferință în incinta sau în raza templelor hinduse, în vremea din urmă, spectacolele Kathakali se prezintă de-a lungul întregului an pe scenele teatrelor. Din 1930 a fost alcătuită trupa permanentă Kalamandalam, unde mari maestri ai genului fac școală cu elemente tinere, asigurînd continuitatea acestei modalități teatrale și contactul ei neîntrerupt cu publicul.

Din reprezentațiile date (care au cuprins și *Mahabharata* și *Ramayana*), am urmărit un spectacol cu *Nala charita* (Legenda lui Nala), scrisă pentru scenă, pe motive clasice, de un cunoscut poet indian, Unnayi Warrior. Este relatată aici dragostea tînărului rege Nala și a principesei Damayanti; marea lor iubire sfîrșește fericit, după un șir de peripeții care confruntă forțele binelui și ale răului, preamărînd izbînda purității morale și a adevărului.

Spectacolul, apropiat ca factură generală de drama muzicală chineză, cuprinde în economia sa și cuvînt, dar mai ales muzică, dans, pantomimă, constituindu-se în plan preponderent ca un fel de mimodramă. Există, ca și în teatrul tradițional chinez, necesitatea unei cunoașteri prealabile a „cifrului“, în sensul identificării convențiilor de delimitare a personajelor prin costum — care e luxuriant, în vreme ce decorul e evasi-inexistent —, prin culoarea obrazului, grimă, mască, mișcare caracteristică.

Acțiunea este și ea cunoscută, motivele clasice ale legendei fiind populare. Lipsind astfel și surpriza datelor tematice și aceea a dezvăluirii personajelor, rămîne în prim-plan marea posibilitate a surpri-

zilor pe care le rezervă virtuozitatea actoricească. Și aici, trupa Kerala Kalamandalam a făcut o impresionantă demonstrație artistică, confirmând înalta valoare a componentilor ei. O savantă, nuanțată, dar riguros măsurată expresivitate a trupului, un adevăr limbaj de mare bogăție a gestului, o desăvârșită asociație a cuvintului cu intonația muzicală și filozofia mișcării, un admirabil desen de stringentă logică ritmică. Toate acestea au definit, în ansamblu, un spectacol străbătut de o emoționantă undă poetică, produsă, rafinată, comunicată de un mănunchi de actori desăvârșiți.

Tot o sursă populară — chiar dacă nu exclusivă, ca și în cazul teatrului indian — a inspirat în mod evident și spectacolul *Trumpets of the Lord* (*Trîmbițele Domnului*), prezentat de formația americană „Circle in the Square”.

Autorul textului, James Weldon Johnson, rămîne unul dintre cei mai notorii scriitori americani de culoare. Lucrarea originară — *God's Trombones*, apărută prin 1927 — a cunoscut aproape 20 de ediții, fiind adaptată pentru scenă sub titlul *Trumpets of the Lord*.

Formația teatrală care a ales această lucrare, „Circle in the Square”, născută „off-Broadway”, are și ea o existență de peste un deceniu și jumătate, înscrind în acest timp în repertoriul său piese de O'Neill, Tennessee Williams, Thornton Wilder, Garcia Lorca, Pirandello, Brecht, Anouilh, Giraudoux ș.a., descoperind și consacrind actori ca Geraldine Page, George C. Scott ș.a.

Spectacolul pe care l-am văzut are o distribuție alcătuită în exclusivitate din actori de culoare. Această componentă a ansamblului este justificată de faptul că acțiunea piesei se rezumă la un serviciu religios de duminică, într-o biserică neagră din sudul Statelor Unite ale Americii.

Decorul, aproape rudimentar, dar perfect coincident cu viziunea generală, este alcătuit din scînduri simple, simbolice, care imaginează realitatea unei biserici sau a unei școli negre din America.

Aici se oficiază slujba, care nu are un caracter de excesivă solemnitate, ci, dimpotrivă, se apropie mai ales de ideea unei sărbători populare. Se citesc și se comentează, într-o manieră foarte puțin retorică, mai degrabă familiară, câteva versete din Biblie. Ele devin asociate cu preocupările de azi ale credincioșilor, care, de aceea, participă foarte intens, reluînd anumite fraze în cor, descoperind câteodată o muzică de acompaniament, bătînd sacadat din palme, sau chiar schi-

find dansuri în mișcarea mică, dar ritmică a picioarelor.

Uneori, ceea ce se petrece pe scenă amintește cîntecele *spirituals*; alteori, sala reia, contagiată, bătaia ritmică a palmeilor, însoțind firesc acțiunea de pe mdestele dar sugestivele practicabile. Și astfel, urmărindu-i pe excelenții actori Theresa Merit, Lex Monson și pe colegii lor, fremătînd în ritm și emoție cu sala, realizezi foarte bine atmosfera populară a acestor slujbe-sărbători de duminică, care au loc și azi în S.U.A. și care aduc mărturia generoasă a geniului popular și a aspirațiilor sale nobile.

În vremea în care spectacolele de mai mare amploare se desfășurau pe scena principală, altele aveau loc în sala-studio de la Petit Odéon. Aici am zăbovit într-o seară la o reprezentație mai puțin obișnuită. Încercînd să valorifice ideea piesei pentru un personaj (*One man show*), actorul american Fredd Wayne l-a interpretat într-un inspirat monolog pe Benjamin Franklin.

Pe o scenă mică, un decor constituit destul de minuțios și reprezentînd un interior caracteristic al vremii. Prin intermediul unui plan puțin mai ridicat, scena cîștigă încă o dimensiune și interpretul un spațiu suplimentar de mișcare diferențiată. Beneficiînd de un text foarte spiritual și inteligent premeditat pentru evoluția unui singur actor, Fredd Wayne a ținut treze — pe dimensiunea unui spectacol obișnuit — atenția și interesul sălii. Aplauzele de pe parcurs și din final au susținut o soluție destul de interesantă de teatru-monolog, o dramaturgie proprie acestei formule și mai ales pe un artist deosebit de înzestrat, care a populat și animat scena, găsind resurse infinite de inflexiune a glasului, de expresivitate prin gest, mișcare.

Opriindu-mă la aceste trei spectacole, n-am izbutit și nici n-am intenționat să desenez perspectiva de ansamblu a stagiunii de anul acesta a Teatrului Națiunilor. Dar poate am reușit să amintesc că ea a continuat să urmărească, așa cum arăta André Malraux: „supraviețuirea sau metamorfoza unora dintre expresiile cele mai puternice ale visului și descoperirea fraternității lor”. Poate că, în același timp, această succesiune de instantanee de la citeva spectacole interesante și atît de diferite este în măsură să ne reîntărească convingerea supremei contribuții actoricești în teatru și a perenității tulburătoarei arte de la luminile rampei.

Horia Deleanu